

תפילות השבת

פתח דבר:

במאמר הבא נעסוק באחת מן העבודות המיוחדות לשבת קודש - תפילות השבת.

ישנם אנשים המזלזלים בהן למרות שהן מן העניינים העומדים ברומו של עולם. ומלבד החובה להתפלל בכוונה, טמון בהן סגולות גדולות ונצורות, ואשרי מי שמנצל זאת ומקיים אותם כראוי.

שבת - זמן תפילה!

קיי"ל להלכה ומדינא דגמרא: בשבת קודש אין מתפללים על צרכי הפרט ולכן תפילת הלחש בשבת קצרה יותר מימות החול והיא כוללת שבע ברכות בלבד, משום שאין בה בקשות וצרכים פרטיים.

אולי מכאן השתרשה לה החשיבה המוטעית כי "שבת לאו זמן תפילה הוא", אבל האמת יורה דרכו שמדובר בטעות גמורה וההיפך הוא הנכון, חלק ממהותה של השבת נעוץ בתפילותיה, אלא שמדובר בסוג שונה של תפילות וכפי שנבאר בהמשך דברינו בעזרתו יתברך.

הדברים מבוארים בכמה מקורות.

השם משמואל זצ"ל: עיקר זמן התפילה הוא בשבת!

כותב הגאון רבי שמואל מסוכטשוב זצ"ל בספרו שם משמואל (פ' וירא עמ' קמו) דבר נפלא, וז"ל: "והנה אין בנין המקדש דוחה שבת, מוכרח שבשבת

שמו _____ תפילה דיליה

א"צ לבית המקדש, מחמת שבשבת עצמה נמצא הכח שיש בבית המקדש, וכמו שבבית המקדש הוא השראת השכינה כמו כן בשבת".

ממשיך הגאון מסוכטשוב זצ"ל ומאיר את עינינו - "ומזה יצא לנו לימוד לאדם, כמו שבאברהם אבינו ע"ה נפתח פתח התפילה על ידי השראת השכינה וכמו במקדש ששם עיקר התפילה, כמו כן אצל כל האדם עיקר זמן התפילה הוא בשבת. ואף אנשים דבימי החול אינם יכולין להכין את עצמן כל כך לזה, מחויבים בשבת להתאמץ בכל עוז להתפלל בכוונת הלב ובהשתפכות הנפש, כי הזמן עצמו מסוגל ומסייע לתפילה!"

פנימיות השבת - הכוונה בתפילות השבת

וכעין זה מובא בספר דרך אמת (פרק טז): "אם עיני שכל לך, תבין עיקר יום השבת הוא - להתדבק בהשי"ת בתפילה ותורה.

ולזה קורא הזוהר הקדוש: "האי יומא יומא דנשמתין...", לכך צריך להזהר בתפילת שבת מאוד מאוד, כי זה עיקר השבת. לא כמו שחושבים המון עם, אפילו בעלי תורה, שאינם חרדים על דבר השי"ת ומזלזלים בתפילה".

ובספר לקוטי אמרים להגאון בעל התניא זצ"ל (עמ' קסג) מבואר: "בהיות מודעת זאת ליודעי חן, כי בכל המצוות יש פנימיות וחיצוניות. וחיצוניות מהשבת הוא שביתה מעשיה גשמיית, וכמו ששבת הקב"ה מעשות שמים וארץ גשמיים, ופנימיות השבת היא - הכוונה בתפילת השבת".

מדוע התפילה בשבת קצרה יותר?...

הרי לנו שעיקר זמן התפילה הוא בשבת קודש, וכן פנימיות השבת היא הכוונה בתפילות. אבל אם כך הם פני הדברים, צריכים להבין מדוע באמת ראו חז"ל לקצר את תפילות השבת מי"ח ברכות לז' בלבד? הלוא ראוי היה יותר לתקן תפילות ארוכות...

השאלה מתעצמת בפרט לפי מה שכתב בתיקוני הזוהר (תיקון כ"א), שתפילת שבת אינה חוזרת ריקם אלא מתקבלת ברצון כמו תפילת עשרת ימי תשובה.

תפילות השבת שימא

ואם כן השאלה מתבקשת: הרי יכולים אנו לבקש בתפילות השבת על כל צרכינו, כגון: חכמה, תשובה, שליחה, גאולה, רפואה ופרנסה, וכך לפעול ישועות. ודוקא ביום השבת אשר אין זמן מתאים ממנו לבקש ולהתפלל על כל צרכינו, ראו חז"ל לנכון לקצר את נוסח התפילות?...

בשבת אנו רק מתקרבים לקב"ה!

וראיתי שמתרצים שאלה זו בשני אופנים.

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל (שבת מלכתא עמוד עו) תירץ על פי משל: אדם העוסק בהתרמת כספים לשיבה מסוימת, במסגרת תפקידו הוא נתקל בשמו של אחד העשירים הגדולים. מבירור שערך אודותיו התברר לו כי אם רק ירצה יוכל העשיר להעניק לשיבה סכום גדול, המתרים גם ידע שלעשיר יש לב טוב, אבל בכל זאת אילו יבקש ממנו תרומה ישירה עבור צרכי השיבה, יסתפק במתן סכום קטן כמו שנותן הוא לרבים הפוקדים את ביתו.

מה עשה המתרים? פגש את העשיר ב"מקרה" על יד ביתו, ושאל את העשיר היכן יש בסביבה מסעדה כשרה בכדי לשתות כוס קפה? העשיר, במקום תשובה לשאלה, הזמינו אל תוך ביתו וכיבדו בלגימת כוס קפה עם עוגה. וכבר אמרו חז"ל (במס' סנהדרין דף קג:): "גדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים", כך התעוררה ביניהם שיחה נעימה על דא ועל הא, והעשיר הזמינו לבוא לבית שוב. כעבור זמן הוזמן המתרים יחד עם בני משפחתו לשבות בבית העשיר, וכך התפתחה ביניהם ידידות גדולה. הדבר נמשך יותר משנה מבלי שהוזכר בכל אותה תקופה הקשר של המתרים לשיבה.

כעבור זמן רב, בעיצומה של שיחה ידידותית במיוחד, סיפר המתרים על עצמו, על השיבה ועל צרכיה המיוחדים, ועל כך שעדיין אין להם בית מדרש ראוי לתלמידים... עד שבסופו של דבר הנדיב תרם לשיבה בנין גדול על שם אביו, ועוד ידו נטויה.

והנה במבט לאחור: אילו היה מבקש ממנו בפגישתם הראשונה לקבל דמי עלות הבנין, העשיר היה מחייך לשמע ה"בדיחה" ופוטר אותו בטרם של חמישים דולר...

שׁמב _____ תפילה דיליה

כך גם התפילות בשבת קודש. כי בשבת כל איש ישראלי מתקרב לקב"ה ומתדבק בו ולכן אין אנו מזכירים את הצרות ושאר הבקשות, זאת על מנת לא לפגוע באוירה המיוחדת של קירוב הדעת בינינו לבין הקב"ה. רק כאשר מגיע מוצאי שבת קודש, ועושים אנו את "סעודת מלוה מלכה" - אז מגיע הזמן לבקש על כל צרכינו בזכות ה"ידידות" שנקמה במהלך השבת, זהו העיתוי המתאים לאדם להשיג את כל מאוייו בעין טובה!

בקשת המנוחה - כוללת את כל הבקשות!

הביאור הנ"ל בפני עצמו הוא נכון ואף מסתבר מאוד, אך עדיין יש להעיר מהמקורות שהובאו לעיל בהם מצאנו שיום השבת הוא יום המיועד לתפילה ובקשה, ובפרט לפי דברי התיקוני הזהר שתפילת שבת אינה חוזרת ריקם - אם כן נראה שנכון הדבר לבקש בקשות בשבת. ואם כן עדיין צריך ביאור - האם יש לבקש בקשות בשבת או שמא לא.

אמנם ראיתי ביאור בזה מאת הגאון רבי בן ציון ברוק זצ"ל (הגיוני מוסר ח"ב עמוד יח), וכך פירש בדרכו גם המשגיח רבי מתתיהו סלומון שליט"א, וזה תמצית דבריהם:

ביסוד הדברים ישנה רק תפילה אחת אשר תיקנו חז"ל להתפלל בשבת, והיא - "רצה במנוחתנו, קדשנו במצוותיך, ותן חלקנו בתורתך, שבענו מטובך, ושמחנו בישועתך...". למעשה אנו מבקשים ממנו יתברך ששום דבר לא יפריע את מנוחת השבת, תכלית בקשה זו היא שעל ידי מנוחת הנפש שבה יהא שרוי האדם הוא ירגיש בעצמו את רוממות השבת וקדושתה, וכך יהיה לו פתח להתעלות למדרגות גבוהות.

אך כאשר ביקשנו לזכות ב"מנוחה" - כבר אין כל צורך להתפלל על צרכיו הפרטיים כלל. מפני שזה ברור שמי שחסרה לו פרנסה בריאות או כל דבר אחר, אינו יכול להרגיש מנוחה בשבת. לכן אנו מבקשים שיהיה לנו מנוחה ביום השבת והבקשה כוללת מצד עצמה את כל שאר הדברים. ואם יצליח האדם לחוש את מנוחת השבת וקדושתה, הדבר בהכרח ימלא את שאר צרכיו כולם, ועל כן אין טעם להתפלל על כל דבר ודבר בנפרד.

כי תפילות השבת כוללות הכל!

תפילות השבת שמג

להרגיש את השבת - באמצעות התפילות!

ובזה נוכל להבין את תשובתו של המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל לשאלת המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל - כיצד מרגישים את קדושת השבת?

וכך ענה לו - "אפשר להרגיש את השבת על ידי התפילות של שבת!" כי זו מטרת התפילה - שנזכה למנוחה שלימה שהקב"ה רוצה בה - מנוחת אהבה ונדבה.

שבת קודש - "יומא דשוקא" של תורה ועבודה!

וראוי לדעת, כי כח התפילה של שבת קודש יש בה כח עצום, הרבה יותר מהתפילות של ימות החול.

הגאון רבי ישראל אליהו ויינטרויב זצ"ל כותב (ספר רזא דשבת עמ' צב) בענין זה דברים נפלאים מאוד:

ישנו מדרש שהובא בדברי הגר"א זצ"ל: כשם שאמרו חז"ל (מס' ר"ה דף יח.) דתפילת יחיד מקובלת מראש השנה עד יום הכיפורים, שנאמר (ישעיה נה, ו): "דרשו ה' בהמצאו", כך גם תפילת יחיד בשבת קודש מקובלת, דסגולת תפילת השבת היא כמו התפילות שבין כסה לעשור.

ומבאר שם הגאון רבי ישראל אליהו ויינטרויב זצ"ל על פי דרכו, שיום השבת הוא יום של חיי נשמה - התקשרות עם מקור החיים בעצמו, ואם כן נמצא שעומדים אנו ממש במחיצתו של הקב"ה, ואין לך "בהמצאו" גדול מזה, ולכן אף תפילת יחיד אינה חוזרת ריקם.

ועיי"ש בסיום דבריו שכתב: "והרוצה לזכות לכתרה של תורה - ישכיל לנצל את השבת קודש לעסק התורה והתפילה, שהוא כמו "יומא דשוקא" שהיה בעיירות, שהתפרנסו ממנו לכל ימי השבוע, וכל אחד השתדל לתפוס מראש מקום טוב להעמיד מרכולתו ולמכור כמה שיותר, בידעו שזה פרנסתו לכל השבוע, ואם לא יצליח ביום השוק יעבוד בקושי כל השבוע למכור איזה "הערינג".

שדמ _____ תפילה דיליה

כך השבת קודש הוא "יומא דשוקא" של תורה ועבודת ה' עבור כל ימות השבוע. ובן עליה המחפש את הדרכים להתעלות בעבודת ה' יהא עיניו בראשו לנצל את היום הקדוש הזה כראוי!"

ב"רעוא דרעוין" - כל התפילות מתקבלות!

ויש להוסיף: הדברים אמורים בפרט בזמן הנורא והנשגב של עת "רעוא דרעוין" משעת תפילת מנחה וסעודה שלישית ואילך - הוא זמן נפלא מאוד, ושערי שמים פתוחים בו לקבל כל תפילותינו ברצון. וכמו שכתב בספר חרדים (פרק עא), וז"ל: "ולפי שבתפילת המנחה של שבת היא עת רצון ואז מתקבלות כל תפילות ישראל כדכתב רשב"י זצ"ל וכו'".
למדנו מזה כמה גדול הוא כוחה של התפילה בשבת.

שב"ת - "שגורה בפּי תפילתי"...

וראיתי שבספר תורת שבת (מונקאטש פ' במדבר) הביא בשם הבעל שם טוב זצ"ל:

"עיקר כח התפילה הוא בשבת קודש, ומי שמתפלל בשבת כדבעי אז מובטח לו שתתקבל תפילתו. ויש לזה רמז, כי שבת ר"ת - ת'פילתי ש'גורה ב'פי. וידוע מה שאמרו חז"ל במסכת ברכות (דף לד:): "אם שגורה תפילתי בפי - יודע אני שהוא מקובל"...

"הוצאות שבת ויו"ט" - גם ברוחניות!

הגאון רבי שמואל אויערבאך זצ"ל הביא בספרו אהל רחל דבר נורא: ידוע מה דאיתא בגמרא במסכת ביצה (דף טז:): "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה, חוץ מהוצאת שבת ויו"ט שאם פחת פוחתין לו, ואם הוסיף מוסיפים לו".

ומבאר הגר"א מוילנא זצ"ל באיגרתו: כוונת חז"ל היא לומר שבראש השנה דנים את האדם גם על ענייני רוחניות, האם תהיה לו סייעתא דשמיא לעלות במעלות התורה והיראה בשנה הבאה. והרי אמרו חז"ל כי שבת ויו"ט הם מחוץ לחשבון הקיצבה, וזהו זמן של סייעתא דשמיא עצום ולא מוגבל,

תפילות השבת שמה _____

ואפשר לקבל בשבת קודש שפע רוחני הרבה יותר ממה שהוקצב לו מראש, ומעבר למצבו הרוחני הנוכחי - בבחינת "כל המוסיף מוסיפין לו"!

אם כן מוטלת עלינו חובה מיוחדת להתאמץ ביום שבת קודש בתפילות היום, על מנת לא לאבד חלילה את ההזדמנות הנקרית לידינו, ועל כן התפילות של שבת צריכות להיות בעלות אופי שונה לחלוטין מתפילות החול.

יש להוסיף על הדברים: ידוע כי חז"ל התירו לבקש ביום שבת קודש בקשות ברוחניות, ואם כן זה זמן מסוגל מאוד לשאת על כך תחינה מעומק הלב, וכך החכם עיניו בראשו וינצל את תפילות השבת עד תומם, וכך יזכה לגדול ולהתעלות ברוחניות!

זאת ועוד: בתפילות השבת האדם נמצא בשלוח וברוגע - ללא שום טרדות הרובצות על כתפיו, וללא כל לחץ של זמן, וכך יכול הוא לכוון את לבו לאביו שבשמים בקלות יותר.

גדולי עולם האריכו בתפילות השבת

אפשר שמפני זה הטעם מצינו לגדולי עולם רבים שהאריכו בשבת בתפילתם עד למאוד, הרבה יותר מתפילות החול.

מסופר שאמרו פעם להגאון החתם סופר זצ"ל שהינו מאריך הרבה בתפילת השבת, נענה החת"ס זצ"ל ושאל כמתפלא: "אני מאריך בתפילתי? דעו כי כאשר מו"ר הגאון רבי נתן אדלער זצ"ל עמד בתפילת ערבית של שבת, אנו תלמידיו גמרנו תפילתנו והלכנו לעשות קידוש, אכלנו את הרוטב, חזרנו לבית המדרש, והוא עדיין היה עומד לפני המלך בתפילתו. וגם אנו לא היינו מן המקצרים..."

כמו כן מספרים על הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל שבשבת קודש בבוקר היה מתפלל בדביקות עצומה, ולעתים לקח לו כשעתיים עד שהגיע לתפילת הלחש של שחרית!

שמוז _____ תפילה דייליה

בשבת - יש להתאמץ לכוין בתפילה!

ובספר שם משמואל (פ' יתרו תרע"ו) כתב שישנו גם חיוב להתאמץ לכוון בתפילות השבת, וז"ל:

"שבת הוא זמן תפילה ביותר. ואפילו לאנשים הטרודים בכל ימי המעשה ואינם יכולים לכוין בתפילה, עליהם על כל פנים בשבת, באשר אז הנפשות נדבקות בשורשן, להתאמץ לכוין בתפילה בהשתפכות הנפש. ועל כן יש בו שירות ותשבחות יתירות ותפילה יתירה".

תפילת ליל שבת - בכוחה לתקן תפילות של ימות החול!

והמכוין בתפילות השבת משיג בנפשו מעלות עצומות, ובמיוחד בתפילת ערבית של ליל שבת יכול הוא לתקן את תפילות כל השבוע, וכמו שכתב הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל בספרו כף החיים (סי' כח ס"ק כח) בזה"ל:

"מצוה להודיע לכל המאמר דרבי שמעון בר יוחאי עליו השלום בתיקוני זהר תיקון י"ח, דהא דאמרינן תפילת ערבית רשות - הוא לימי החול, אך ערבית דשבת חובה. ומזה אתה תדין כמה צריך ליזהר בתפילה זאת, ולתקן כל התפילות ערבית דחול דנאמרו שלא בכונה ובמרוצה וביחיד".

וכדברים הללו כתב גם בשו"ת בית הלל (סי' ד): "וביותר תפילות ליל שבת תהיה נזהר בכל מאמצי כוחך להתפלל בכונה עצומה, כאילו אתה עומד לפני אבן שתיה, כי הוא הקידוש דאורייתא. וגם בכוחה לתקן תפילות הפסולות".

הטועה ומתפלל בשבת תפילת חול - ידאג כל השבוע!...

בזה יתבאר מה שמובא בפוסקים, בשל"ה הקדוש (שבת נר מצוה אות ל"ד) ובאליה רבה (סימן רסח סק"ב) וכן הוא גם בבן איש חי (פרשת תולדות תפילת שחרית אות י') ובכה"ח (שם סק"ו) ועוד - שמי שטועה בתפילת שבת ומתפלל תפילת חול, ידאג כל השבוע!...

ומקור הדברים בספר חמדת ימים (ח"א שבת פ"ו תפילת ערבית אות ל"ב), וז"ל: "והראשונים אמרו כי מי שאירע לו כך ידאג כל אותו השבוע, כי סימן רע

תפילות השבת שמז

לו שנהג בקודש חול, ויפשפש במעשיו ויתעורר בתשובה, כי לולי נפשו מטוהרה לא בא לידי מידה זו".

ונראה שלא בכדי הוא, וביאור הדברים - כי מאחר שתפילות השבת הן כל כך חשובות ונשגבות והן מתקנות את תפילות כל ימות השבוע, מי שטועה ואינו מתפלל את תפילת השבת אות הוא כי אכן יש לו ממה לדאוג...

מה נקרא "מתפלל תפילת חול"?...

דרך אגב כדאי להביא בענין זה מעשה שאירע, המלמדנו בדרך אגב גם פרק של גאונות במידות:

אדם אחד הגיע אל הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל בליל שבת קודש ואמר לו שדואג הוא מאוד כיון שהתפלל תפילת חול בשבת, והרי כתבו הפוסקים כי "סימן רע הוא לו"...

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל בחכמתו ופקחותו הגדולה ובטוב לבו הרחום, הרגיע אותו ואמר לו: אל תדאג, אין שום חשש בדבר...

לאחר שהלך השואל, פירש רבינו זצ"ל את טעמו ואמר: מן הסתם אותו אדם לא כיון כראוי את פירוש המילות בברכת אבות, שבה הכוונה הינה לעיכובא (עיין שו"ע סימן קא, א). ואם כן בלאו הכי תפילתו אינה חשובה תפילה וגם לא הויא בגדר "תפילת חול", ואין כאן שום אשור צריך הוא לדאוג ממנו...

מכל מה שבארנו למדנו כי עלינו להתעורר בענין תפילות השבת, להשתדל על כל פנים לא להיות מן המאחרים לבוא אלא להגיע בזמן, וכן לעשות מאמץ - לכוון בהם כראוי.

